

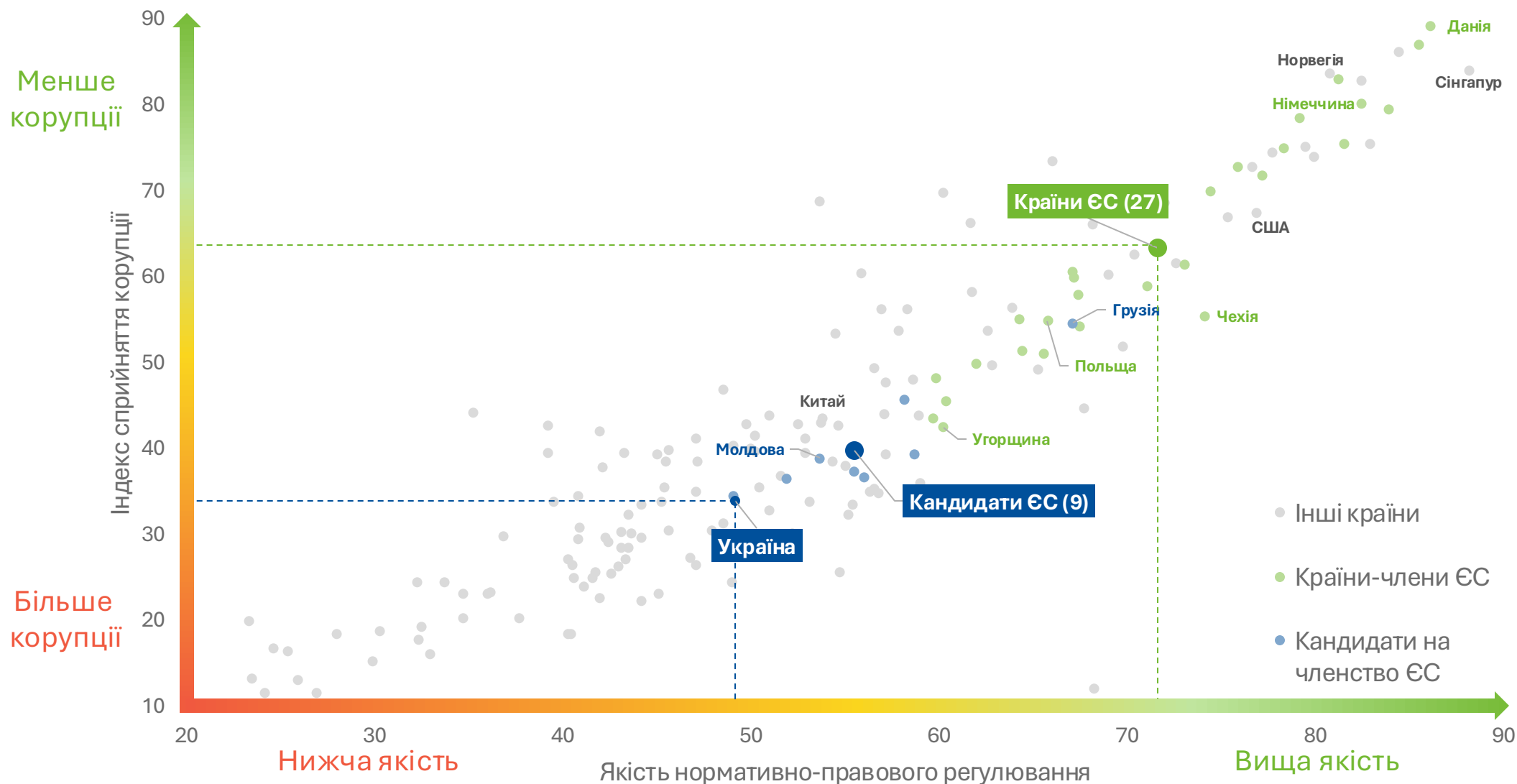

Дата: 04.06.2026

Автори: Команда ЦЕС

Податкове наближення до ЄС: як прозоріші правила зменшують корупцію

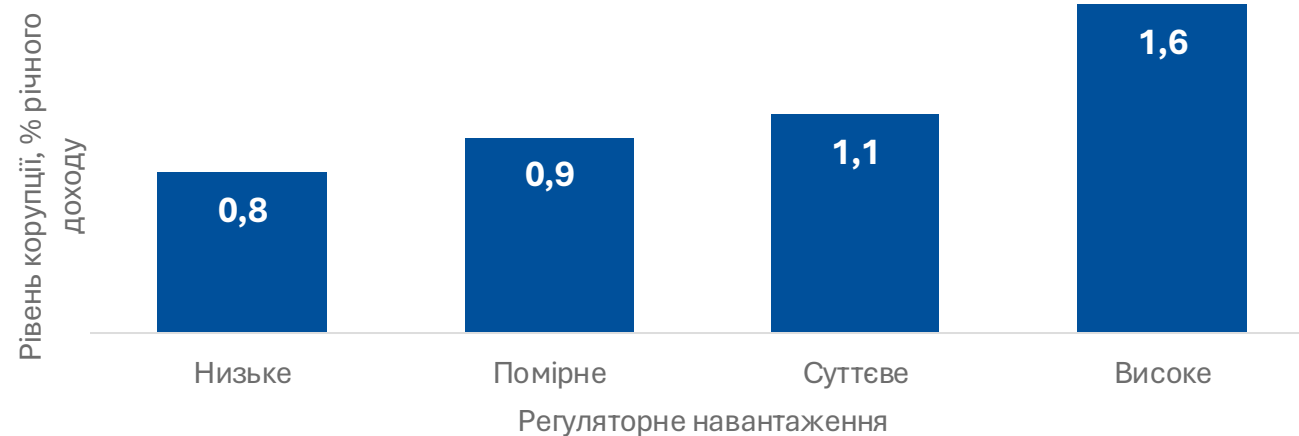
Країни з нижчою якістю законів мають вищий рівень корупції

Примітка: для дослідження взаємозв'язку між індексом сприйняття корупції та якістю нормативно-правового регулювання було проаналізовано 171 країну за період 2020–2024 років. З метою мінімізації впливу короткострокових коливань дані за кожним показником були усереднені за п'ять років.

Джерела: [World Bank Group](#), [Transparency International](#), Центр економічної стратегії

Рівень корупції зростає зі зростанням регуляторного навантаження на підприємство

Джерела даних

Дослідження використовує дані понад 25 тис. підприємств із 131 країни, зібрані в рамках опитувань Світового банку за 2006-2018 роки

Рівень корупції – хабарі, які виплачують компанії (% від річного доходу) держ. службовцям, щоб вони «вирішили питання»

Регуляторне навантаження (Time Tax) – частка часу, яку керівники витрачають на питання нормативно-правового регулювання бізнесу

Ключові висновки

Дослідження доводить причинно-наслідковий зв'язок між регуляторним навантаженням та рівнем корупції;

Країни з більшою зарегульованістю мають вищий рівень корупції;

Рівень корупції зростає на 0,03% зі збільшенням регуляторного навантаження на 1%;

Дослідження доводить, що саме регулювання впливає на корупцію, а не навпаки. А також те, що саме регулювання, а не інші чинники, є визначальним фактором корупції.

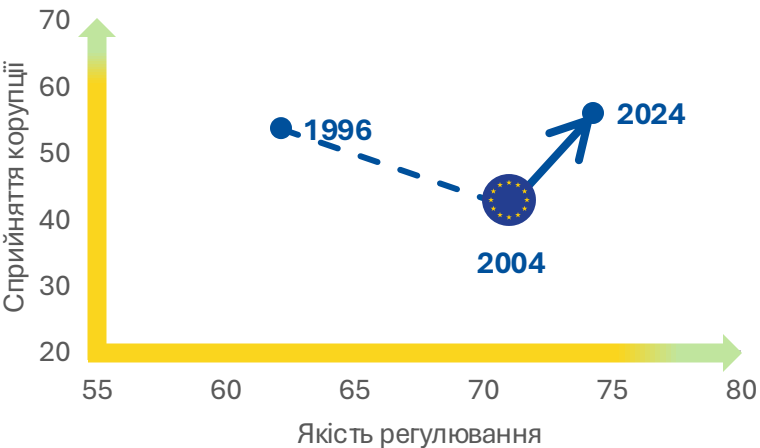
Що це означає для України?

Прозоріші правила за зразком ЄС зменшують можливість хабарів, тиску на бізнес і «ручного» втручання в його роботу

Лідери ЄС за розвитком якості регулювання до та після вступу в ЄС

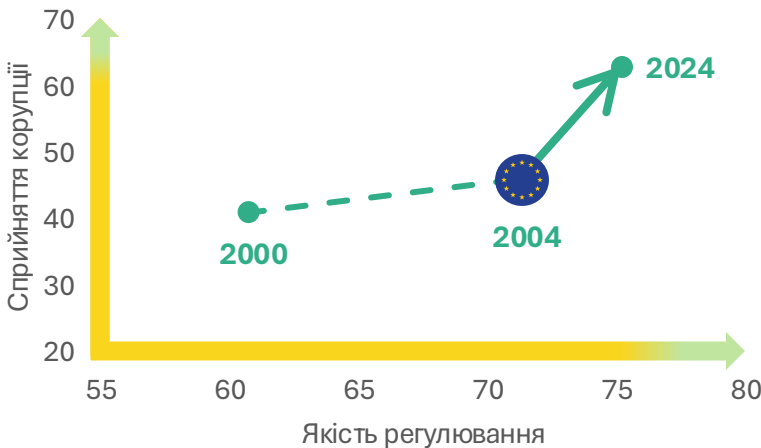
ЧЕХІЯ

----- Період до вступу в ЄС

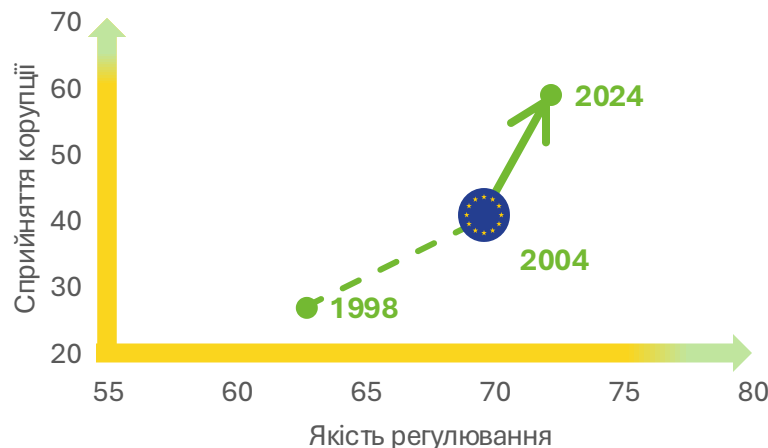
ЛИТВА

----- Рік вступу в ЄС

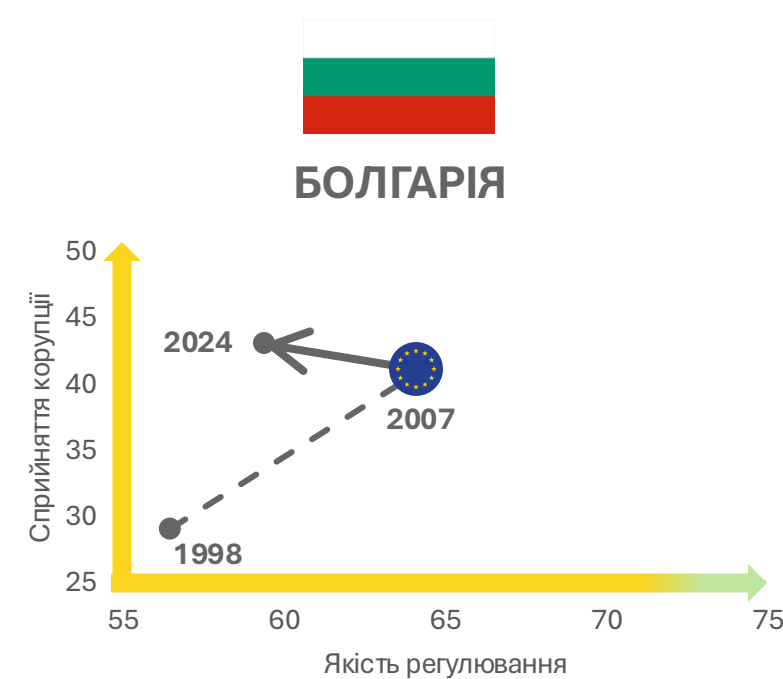
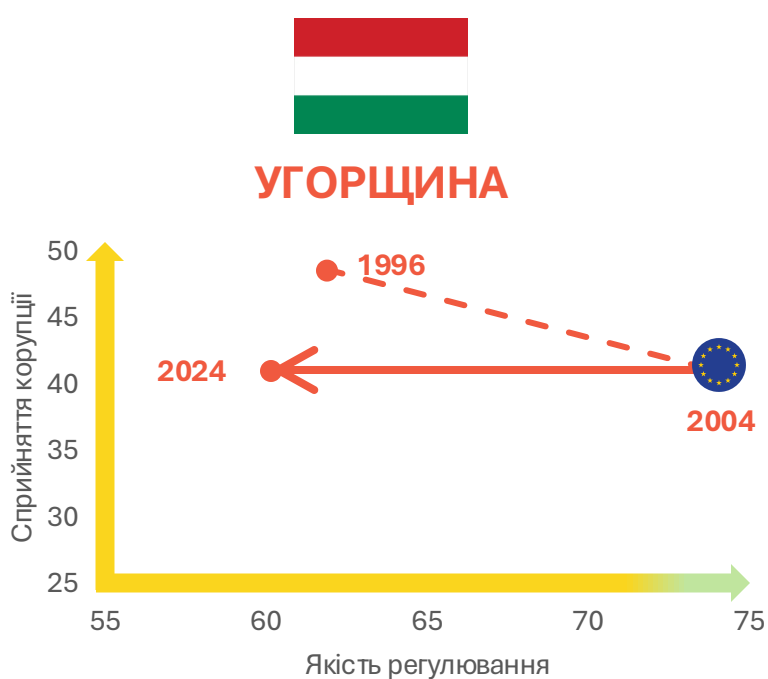
ЛАТВІЯ

----- Період після вступу в ЄС

	На шляху до ЄС (8 років)	У складі ЄС (20 років)	На шляху до ЄС (10 років)	У складі ЄС (11 років)	На шляху до ЄС (9 років)	У складі ЄС (17 років)
Якість регулювання	↗ +9п. (+14%)	↗ +3п. (+5%)	↗ +11п. (+17%)	↗ +4п. (+6%)	↗ +7п. (+11%)	↗ +3п. (+4%)
Сприйняття корупції	↘ -12п. (-22%)	↗ +14п. (+33%)	↗ +5п. (+12%)	↗ +17п. (+37%)	↗ +13п. (+48%)	↗ +19п. (+48%)

До вступу країни стараються. Після вступу – перевірка на стійкість

--- Період до вступу в ЄС

Рік вступу в ЄС

— Період після вступу в ЄС

	На шляху до ЄС (8 років)	У складі ЄС (20 років)
Якість регулювання	↗ +12п. (+20%)	↘ -14п. (-19%)
Сприйняття корупції	↘ -8п. (-16%)	↔ ~0п. ~0%

	На шляху до ЄС (10 років)	У складі ЄС (11 років)
Якість регулювання	↘ -1п. (-2%)	↗ +1п. (+2%)
Сприйняття корупції	↗ +11п. (+30%)	↘ -1п. (-2%)

	На шляху до ЄС (9 років)	У складі ЄС (17 років)
Якість регулювання	↗ +8п. (+14%)	↘ -5п. (-8%)
Сприйняття корупції	↗ +12п. (+41%)	↗ +2п. (+5%)

Оподаткування в Україні відповідає вимогам ЄС лише **на третину**

Угода про асоціацію

≈ 90%

Прогрес України у сфері податків за 2014-2025 р.

Реальна відповідність* Розділу 16 acquis ЄС

≈ 35%

100% = повний обсяг Розділу 16 за Нацпрограмою (КМУ №438)

Складові готовності – за блоками acquis Розділу 16

Показник	% готовності	Коментарі
Непрямі податки (ПДВ і акцизи)	35%	Ядро ПДВ (Дир. 2006/112); знижені ставки, пільги, EMCS (контроль підакцизних), відшкодування нерезидентам – частково/відсутні
Прямі податки (прибуток і доходи фіз. осіб)	36%	Стандарти BEPS – значно; базова протидія ухиленню – частково; глобальний мінімальний податок 15%, нейтральні реорганізації, вирішення спорів – відсутні
Адміністративна співпраця (обмін податковими даними з ЄС)	31%	DAC2/DAC4 – автообмін фінданими (CRS) і звітність по країнах – значно; DAC1 – частково; DAC 3, 5, 6, 7, 8 – здебільшого відсутні
Інституційна спроможність та цифровізація ДПС	43%	Автономія ДПС і е-сервіси частково є; бракує оновленого TADAT, фінансування, сумісності IT з ЄС
Доброчесність (антикорупція в оподаткуванні)	38%	Структури і автоматизація частково є; ризики у відшкодуванні ПДВ, акцизах і перевірках високі; захист викривачів слабкий.

*Примітка: % готовності розрахований за наступною формулою: **Акт/Ціль Розділу 16** × **Вага важливості** (вирішальний ×3, важливий ×2, технічний ×1) × **Стан виконання** (повний ×1, значний ×0,75, частковий ×0,5, початковий ×0,25, відсутній ×0)

Джерела: скринінговий звіт ЄК (Кластер 3), тінювий звіт ЦЕС по Розділу 16, Національна програма адаптації законодавства України до acquis ЄС, розділ 16 «Оподаткування»

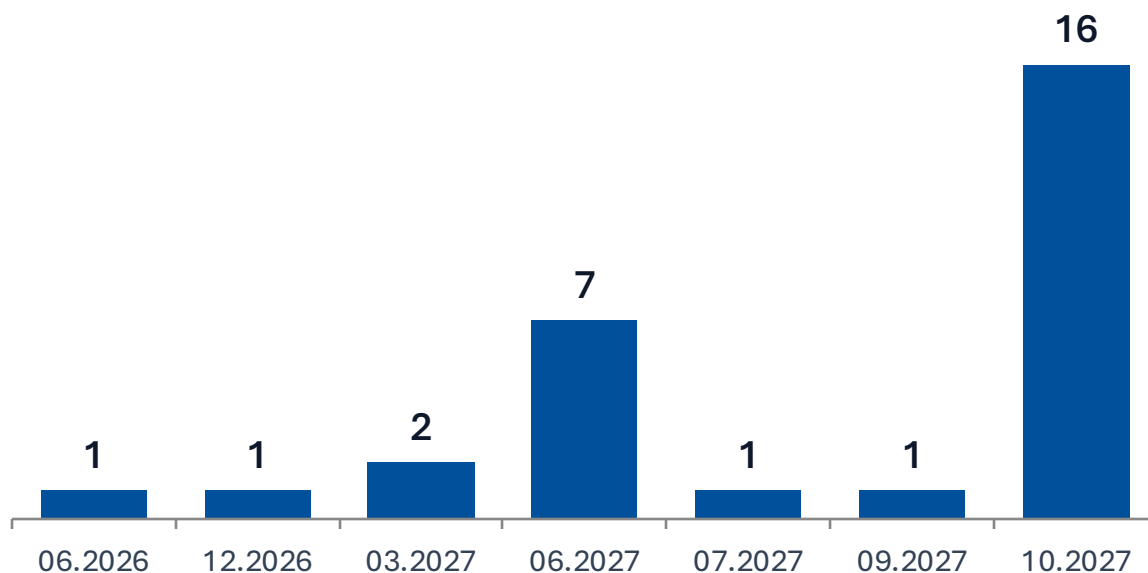
29 законів / законодавчих рішень

13+ підзаконних актів, форм і методологій

IT е-Акциз, обмін даними, інтеграція з ЄС

Пік навантаження за дедлайнами

Кількість законодавчих рішень, які мають бути ухвалені у відповідний місяць

16 законодавчих рішень у жовтні 2027 року

Це 55% усього законодавчого пакета Розділу 16. Саме тут найбільший ризик накопичення, поспіху і технічних помилок

Антикорупційний ефект буде не від самого ухвалення законів, а від запуску цифрових процедур, стандартних форм, автоматичного обміну даними та зрозумілих правил для платника, прописаних у законодавстві

Приклад кроків, які спрощують податкове адміністрування

Ініціативи	Відповідальні	Дедлайн	Очікуваний ефект
Запустити е-Акциз для алкоголю й тютюну (електронне відстеження обігу)	Мінцифри	Листопад 2026	Цифровий слід замість паперових марок. Легальний товар простіше перевірити, нелегальний - складніше сховати. Менше контактів з інспектором «у полі»
Автоматизувати контроль доходів через цифрові платформи (DAC 7)	Мінфін; ДПС – впровадження ВРУ – закон	Червень 2026	Платформи звітують автоматично. Продавці бачать зрозумілі правила, а податкова отримує дані без зайвого контакту з платником і вибіркового перевірок
Запустити ПДВ-обмін даними та співпрацю з ЄС (адміністративна співпраця проти ПДВ-шахрайства)	Мінфін, ДПС; ВРУ - закон	Жовтень 2027	Контроль транскордонних ПДВ-операцій переходить від ручних запитів до обміну даними. Добросовісний бізнес менше страждає через схеми інших
Привести правила ПДВ і повернення ПДВ до стандартів ЄС (звільнення, ставки, відшкодування)	Мінфін, ДПС, Держмитслужба; ВРУ – закон	Жовтень 2027	Однакові правила для однакових операцій. Бізнес краще розуміє правила й строки, а простір для ручного блокування або затягування відшкодування звужується
Запровадити податковий арбітраж і процедуру вирішення спорів (MAP / arbitration за правилами ЄС)	Мінфін, ДПС; ВРУ – закон	Вересень 2027	Бізнес отримує зрозумілий маршрут спору замість затяжного конфлікту з податковою. Менше суб'єктивних рішень і неформального «вирішення питання»

Менше паперу, індивідуальних тлумачень і вибіркового контролю

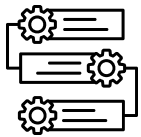
Якість законів напряду **визначає рівень корупції** – і це причина, а не наслідок

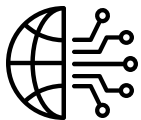
Наближення до ЄС – перевірений двигун покращення, але **вступ не гарантує незворотності**

Україна пройшла лише третину шляху – і найскладніше нам дається саме те, що найбільше потрібно

Антикорупційний ефект дають не лише закони на папері, а **запущені процедури**

Пріоритет – цифрові процедури й обмін даними, закріплені в інституціях